

Nadere uitwerking Plan van aanpak Sociale ontwikkelstrategie Weert

Inleiding

In het traject naar het komen tot een ontwikkelstrategie voor het sociale domein vormt de strategische visie van Weert en de daarin onderscheiden vijf strategische waarden het vertrekpunt.

- 1. Goed wonen voor elke doelgroep
- 2. Iedereen doet mee
- 3. Natuurlijke en landschappelijke kwaliteit behouden en versterken
- 4. Duurzaam en innovatief ondernemen en leven
- 5. Goed ontsloten en verbonden met de regio

Deze strategische waarden zijn op hun beurt verder verbijzonderd in negen maatschappelijke effecten waarvan er één vooral betrekking heeft op de gemeente als organisatie en haar rolneming. Daarnaast is er een regionaal meerjaren beleidsplan sociaal domein dat op hoofdlijnen richting geeft.

Strategische waarden, maatschappelijke effecten en de ontwikkelde programma's en de daaraan gekoppelde doelen hangen onderling sterk samen. Dat geldt in het bijzonder voor de onderwerpen die tot het sociaal domein gerekend kunnen worden.

Om te komen tot een sociale ontwikkelstrategie zijn er verschillende sporen te onderscheiden:

- I. Opstellen van de sociale staat van Weert tegen de achtergrond van een aantal trendmatige ontwikkelingen. Vooral om een feitelijk beeld te schetsen van hoe het staat met de realisatie van de strategische waarden en de beoogde maatschappelijke effecten, die relevant zijn voor het sociale domein in het bijzonder.
- II. Beleidsanalyse: wat is de positie van de gemeente in het sociaal domein? Voor welke vraagstukken sta je als gemeente aan de lat? Wat kun je doen? Wat is de eigen beleidsruimte en in hoeverre ben je doorgeefluik van het beleid van andere overheden, het rijk in het bijzonder? In hoeverre wordt de effectiviteit van je beleid bevorderd c.q. verminderd door externe factoren? Welk beleid voer je op dit moment? Met wie? Welke afspraken zijn gemaakt? Wat zijn de resultaten?
- III. Confrontatie van de uitkomsten ad I en II met elkaar gegeven de geformuleerde strategische doelen en beoogde maatschappelijke effecten.

Ad I Opstellen van de Sociale Staat van Weert

Uitgangspunten

1. Een zo feitelijk en compleet mogelijk beeld voor Weert als totaal en daar waar mogelijk ruimtelijk verdeeld naar de wijken en buurten en naar bevolkingsgroepen. Bij indeling naar wijken en buurten aansluiting zoeken enerzijds bij hoe een en ander statistisch wordt ingedeeld (Weert kent 16 statistische wijken), maar anderzijds ook kijken naar aansluiten bij de gebiedsindeling van de Omgevingsvisie.
2. Ontwikkeling in de tijd inzichtelijk maken zodat structurele verschuivingen zichtbaar worden.
3. Herhaalbaar, zodat wat verzameld wordt de basis vormt voor een (door) te ontwikkelen dashboard.
4. Onderscheid tussen toestand (de Staat sec) en de inzet van gemeentelijk beleid (bijv. via Wmo etc.)
5. In overleg bekijken of vergelijking met andere gemeenten zinvol is (bijvoorbeeld met de andere gemeenten in Midden-Limburg).
6. Naast openbare statistische bronnen zoveel mogelijk eigen data gebruiken zodat eigenaarschap ontstaat en de herkenbaarheid van de info maximaal is. Daarbij wel de kanttekening dat de info betrouwbaar moet zijn.

Stappen

1. Vaststellen informatiebehoefte. Theoretisch. Gebruikmakend van conceptuele modellen, bestaande aanpakken (sociaal kapitaal, sociale veerkracht, Sociale Staat van..)¹ (zie verder hieronder bij Nadere uitwerking Ad 1, stap 1 Informatiebehoefte, pagina 4)
2. Wat is al beschikbaar bij de gemeente? Waar, bij wie?
3. Wat moet nog verzameld worden? Maken we hiervoor gebruik van bestaande datasets (Atlas van Gemeenten, Duurzaamheidsbenchmark PON-Telos, Waarstaatjegemeente.nl)? Zo ja, welke data moeten aanvullend nog verzameld worden?
4. Dataverzameling:
 - a. Ophalen c.q. ontsluiten wat intern beschikbaar is;
 - b. Aanschaf externe database (indien nodig);

¹ Sociaal kapitaal als onderdeel van de duurzaamheidsbenchmark van PON-Telos. Sociale Veerkracht als model van PON-Telos. Sociale Staat van (bijv.) Almere. Ontwikkeld door Verwey-Jonker, Movisie en Platform 31.

- c. Ophalen wat aanvullend nog nodig is. Op het moment dat helder is wat er nog nodig is kunnen we kijken of we dit additioneel doen. Dit kan zowel kwantitatief (survey) als kwalitatief (interviews met stakeholders).
5. Analyse + beschrijving eerste bevindingen.
6. Trendanalyse: wat komt er op Weert af? Wat betekent dit? (o.a. groeiambitie)
7. Intern gesprek over de eerste bevindingen met:
 - a. Collega's;
 - b. Wethouder(s), college.

Vragen daarbij: herkent men het geschetste beeld? Mist men iets? Met wie moeten we buiten gemeentehuis spreken ter validatie van de bevindingen <via Factor C-analyse>.
8. Eerste informatieve gesprek met Raad. Over proces, eerste bevindingen.
9. Schrijven Concept sociale staat.
10. Externe consultatie via gesprekken met relevante stakeholders: individueel, ronde tafelgesprek. Inzet validatie bevindingen, verdieping, actieagenda, rolneming.
11. Verwerken in definitieve Sociale Staat van Weert.

Ad II Beleidsanalyse

Doel van de beleidsanalyse is scherper in beeld te brengen wat de rol van de gemeente is in het sociale domein, wat onze eigen beleidsruimte is, wat we zelf doet, wat anderen doen voor de gemeente via inkoop etc.

Antwoord op bovenstaande vragen kunnen we krijgen door onszelf de vraag te stellen of de gemeente in staat is de indicatoren die we gebruiken in de Sociale Staat van Weert te beïnvloeden.

Het voorbeeld van de gemeente Deurne laat zien hoe een dergelijke analyse er uit ziet. Voor Deurne is de 3P duurzaamheidsbenchmark van PON-Telos gebruikt om de staat van Deurne te maken. Naast het sociale kapitaal is dus ook naar het ecologische en economische kapitaal gekeken. Vervolgens is voor alle indicatoren die gebruikt zijn de vraag gesteld:

- a. Voert de gemeente beleid ten aanzien van dit onderwerp?
- b. Zo ja, wat voor soort beleid?
- c. Is dit eigen beleid of van een andere overheid?
- d. Werkt het beleid direct of indirect door in de indicatorscore?
- e. Nadere toelichting. Inhoudelijk maar ook of de gemeente bijvoorbeeld gebruik maakt van inkoop/subsidiering en zo ja van wie.
- f. Zijn er autonome invloeden van buitenaf die de effectiviteit van het ingezette beleid/instrumentarium in positieve of negatieve zin beïnvloeden?
- g. Een en ander mondt uiteindelijk uit in een kwalitatieve beoordeling van de mate waarin de gemeente de indicatorscore kan beïnvloeden.

De analyse helpt om op systematische wijze de (on)mogelijkheden van de gemeente in kaart te brengen. De analyse zou nog verbreed kunnen worden, zeker in het kader van het sociale domein van belang, door tevens te vragen naar de partners die een rol spelen bij de uitvoering van het beleid, de (prestatie)afspraken die daarmee zijn gemaakt, de wijze van terugkoppeling van de behaalde resultaten. De beleidsanalyse kan ook helpen om tot een zekere vorm van verwachtingenmanagement te komen, zeker in relatie tot de Raad.

Van belang voor de sociale ontwikkelstrategie van Weert is om hier ook de impact van de groeiambitie mee te nemen: hoeveel nieuwe inwoners verwachten we? Welke inwoners zijn dat en wat betekent dat voor het sociaal domein?

Ad III: Confrontatieanalyse

Confrontatie van de uitkomsten spoor 1 en 2 met elkaar, gegeven de beoogde maatschappelijke effecten en gestelde doelen. Daarbij stellen we onszelf de volgende vragen: hebben we voldoende focus, welke uitdagingen liggen er, wat zijn primaire thema's? Hoe verbinden we deze met het ruimtelijk domein (m.n. op thema's voorzieningen, gezonde leefomgeving, iedereen doet mee: wat is de sociale ruimteclaim?). Hoe werkt de groeiambitie door in het sociaal domein? Hoe stellen we prioriteiten? Welke rol hebben we als gemeente bij bepaalde thema's? Met wie werken we samen en hoe?

Nadere uitwerking van Ad I, stap 1: De informatiebehoefte

Voor het vaststellen welke informatie verzameld zou moeten worden in het kader van de op te stellen Sociale Staat van Weert is naar een aantal aanpakken gekeken, zonder de pretentie te hebben volledig te zijn:

- a. de sociaal kapitaalbenadering die onderdeel uitmaakt van de duurzaamheidsbenchmark van PON-Telos.
- b. het sociale verkrachtmodel dat PON-Telos voor de provincie Noord Brabant heeft ontwikkeld.
- c. De Sociale Staat van Almere. Grip op sociale opgaven. Opgesteld (2023) door het Verwey Jonker Instituut, Movisie en Platform 31 <https://www.verwey-jonker.nl/publicatie/de-sociale-staat-van-almere/>.
- d. Gemeente Utrecht, Utrecht in cijfers: <https://utrecht.incijfers.nl/>.
- e. Waarstaatjegemeente.nl, specifiek het gemeentelijk sociaal domein <https://www.waarstaatjegemeente.nl/mosaic/dashboard/gemeentelijke-monitor-sociaal-domein>.

De PON-Telos aanpakken vertrekken vanuit specifieke conceptuele modellen, waarbij het sociale kapitaalmodel het meest omvattend is. Het 3P model vormt ook de basis van de atlas van Cranendonck (<https://www.cranendonck.nl/kompas-voor-cranendonck>), aangevuld met een reeks van data over demografische ontwikkelingen, verhuisbewegingen (binnen de gemeente en tussen Cranendonck en andere gemeenten), woningvoorraad, (sectorale) werkgelegenheid en onderwijs. De Sociale Staat van Almere is opgesteld tegen de achtergrond van het feit dat Almere niet alleen de snelst groeiende stad van Nederland is, maar ook geacht wordt in de komende 20 jaar sterk door te groeien. De gemeente Almere wilde daarom een antwoord op de vraag wat de uitdagingen zijn van de stad en of dit beeld gedeeld wordt door de partners in de stad. Utrecht in cijfers is ontwikkeld door de eigen afdeling Onderzoek en Statistiek van de gemeente Utrecht gebruikmakend van de SWING software van ABF. Utrecht timmert als het gaat om databeschikbaarheid behoorlijk aan de weg. De wijze waarop Utrecht een en ander heeft ingericht en ontwikkeld kan als voorbeeld dienen. Het dashboard voor het sociale domein op Waarstaatjegemeente.nl is ontwikkeld voor de VNG door ABF en geeft vooral inzicht in de mate waarin op gemeenteniveau gebruikgemaakt wordt van voorzieningen in het kader van de WMO, Jeugdwet, Participatiewet en de mate waarin er sprake is van stapeling van voorzieningen. WSJG is vooral interessant als (aanvullende) bron om het gebruik van allerlei voorzieningen in kaart te brengen. Daarnaast bevat WSJG ook veel statistische data.

Het sociale kapitaalmodel van PON-Telos (voor Cranendonck) en de sociale staat van Almere vertellen beiden een min of meer samenhangend verhaal. In het geval van PON-Telos vanuit een expliciet geformuleerd conceptueel kader, met onderliggende systematiek van thema's (voorraden in Telos termen), doelen, daaraan gekoppelde indicatoren die iets vertellen over de mate van

doelbereik en normen (die iets vertellen over de tevredenheid met de mate van doelbereik). In het geval van de sociale staat van Almere is de benadering wat implicieter. Maar per saldo komen min of meer de zelfde onderwerpen aan bod, en worden vergelijkbare indicatoren gebruikt (in de Sociale Staat van Almere wel iets minder).

Het Sociale Kapitaalmodel bevat de volgende onderwerpen, die aansluiten bij de strategische doelen en beoogde maatschappelijke effecten uit de strategische visie van Weert. In onderstaande tabel worden de verschillende thema's genoemd en de indicatoren die gebruikt worden om de mate van doelbereik te laten zien.

<i>Thema (vooraad)</i>	<i>Indicatoren</i>	<i>Opmerkingen/aanvullingen</i>
<i>Maatschappelijke participatie</i>	Actief in vereniging Eenzaamheid Sociale cohesie Sociale contacten Vertrouwen in medemens Vrijwilligers	Gebruik voorzieningen + stapeling wie maakt gebruik ruimtelijke spreiding
<i>Economische participatie</i>	Arme huishoudens Bijstand Vermogen huishoudens Besteedbaar inkomen Bewindvoering Langdurige schulden Moeite met rondkomen	
<i>Politieke participatie</i>	Opkomst Europese verkiezingen Opkomst gemeenteraadsverkiezingen Opkomst landelijke verkiezingen Politiek actief Politiek vertrouwen Opkomst provinciale verkiezingen	
<i>Gezonde leefstijl</i>	Alcoholgebruik Beweegvriendelijke omgeving Drugsgebruik Ernstig overgewicht Onvoldoende bewegen Roken Stress Medicijngebruik	
<i>Gezondheidszorg</i>	Chronisch zieken Beoordeling van eigen gezondheid GGZ zorgkosten Afstand huisartsenpraktijk Kwaliteit ziekenhuis Levensverwachting Afstand ziekenhuis	

	Zorgkosten	
Kunst en cultuur	Cultuurlandschap Festivals Gemeentemonumenten Afstand musea Afstand podiumkunsten Rijksmonumenten Beschermd stads- en dorpsgezichten	
Onderwijs	Afstand basisschool Onvertraagd naar diploma Opleidingsniveau bevolking Voortijdig schoolverlaters Afstand voortgezet onderwijs Afstand MBO Tevredenheid basisschool Tevredenheid voortgezet onderwijs	Laaggeletterdheid Schooladviezen Leerlingprognoses basisscholen
Veiligheid	Gewelddelicten Jeugdcriminaliteit Kindermishandeling Onveiligheidsgevoel Seksueel geweld Vandalisme Verkeersonveiligheid Vermogensdelicten	
Wonen	Betaalbare koopwoningen Leegstand woningen Transactiesnelheid Tevredenheid woning Woningtekort	Ontwikkeling in de tijd als functie van nieuwbouw en overige toevoegingen – sloop – overige onttrekkingen
Woonomgeving	Afstand levensmiddelen Geluidhinder burens Geluidhinder weg Tevredenheid winkels Tevredenheid woonomgeving	

Naast deze gegevens zijn de demografische ontwikkelingen relevant:

- Historische ontwikkeling bevolking (geboorte -/- sterfte) + migratie (immigratie -/- emigratie)
- Leeftijdsopbouw (ontgroening vs. vergrijzing).
- Huishoudenssamenstelling.
- Opleidingsniveau (beroeps)bevolking.
- Verhuisbewegingen: (Binnen Weert tussen wijken en buurten/Tussen Weert en andere gemeenten.)

Op basis van gesprekken met de verschillende beleidsadviseurs kunnen de thema's en indicatoren nog worden aangevuld.